

Sandu Frunza, Iubirea si Transcendenta. O introducere la problema spatiului median al experientei religioase in Iudaism si Crestinismul Rasaritean

Editura Dacia, Cluj, 1999

Autor in 1996 al volumului *O antropologie mistica. Introducere in gandirea Parintelui Staniloae,* Sandu Frunza, lector la Catedra de Filosofie Sistematica a Universitatii "Babes-Bolyai" din Cluj Napoca, unde preda cursuri de Filosofia religiilor, Antropologie religioasa, Filosofie evreiasca, ne propune in 1999, la Ed. Dacia, in colectia Homo Religiosus, al carei coordonator este, un al doilea volum de referinta in biografia sa intitulat *Iubirea si Transcendenta*, avand ca subtitlu *O introducere la problema spatiului median al experientei religioase in Iudaism si Crestinismul Rasaritean.*

Inca din prefata semnata de Prof. univ. dr. Nicolae Kallos, Presedintele Comunitatii Evreiesti din Cluj, suntem invitati la o parcurgere a unei carti bune, cinstite, nobile, axate pe o tema centrala ca iubirea – in Dumnezeu si intre oamenii – de mare actualitate si mai mult decat atat binevenita la acest sfarsit de secol (unul al intolerantei, urii, invrajbirii) si inceput de mileniu, comandament fundamental al iudaismului si crestinismului deopotriva, care face din sintagma "iudeo-crestina" prin care se caracterizeaza spiritualitatea si cultura marii parti a umanitatii, una cat se poate de exacta.

Inchinata parintelui D.Staniloae si profesorului A.Codoban, rod al unui travaliu de mai multi ani, autorul doreste ca aceasta carte sa fie un "loc al intalnirii si dialogului dintre Iudaism si Crestinism intr-o perspectiva deschisa de abordare filosofica a experientei religioase". Sandu Frunza ne avertizeaza inca de la inceput asupra multiplelor posibilitati de abordare filosofica a problemelor pe care le implica cele doua spiritualitati monoteiste: una care se poate face in termenii unei metateologii care armonizeaza tendintele speculative cu nevoia de rigoare de tip hermeneutic sau dogmatic ce este reclamata imperios de exigentele unui discurs religios.Problemele care apar pentru filosof in acest caz e faptul ca teologia fie ea iudaica sau crestina se revendica in permanenta ca fiind un act de traire, dorindu-se domeniul prin excelenta al experientei lui Dumnezeu, exigenta pe care se bazeaza insusi sensul ei mistic. De pe pozitiile specifice unei antropologii a religiilor se poate face o alta abordare, in perspectiva careia experienta religioasa in cauza este o formula a experientei religioase in general. Tocmai de aceea autorul isi propune in acest volum reliefare a datelor oferite de spatiul median al experientei religioase asa cum este ea infatisata in Iudaism si Crestinism,

Ovidiu Podar

student, Faculty of History and Philosophy, Babes-Bolyai University, Cluj, Romania
e-mail: podaros2002@yahoo.com

KEY WORDS

religious experience, dialogue, Judaism, Eastern Christianity, love

preocupare care, in ciuda tratarii experientei religioase in termeni de cunoastere nu consta in incercarea de a reconstitui o gnoseologie sau o metafizica religioasa, si nici in explicarea exhaustiva a fenomenelor religioase sau o intemeiere filosofica a problemelor ce sunt dezvoltate. "Accentul cade pe incercarea de a contura spatiul median – locul privilegiat al intalnirii dintre Iudaism si Crestinism, dar si cel al despartiri lor esentiale – si pe oferirea unei descrieri spre o intelegere a faptelor religioase care, intr-o circularitate logica, instituie spatiul median fiind in acelasi timp aduse in existenta de acesta ".

Partea I, *Iubire si Cunoastere*, sta sub semnul catorva cuvinte din *Tratatul teologico-politic* al lui Spinoza care sublineaza ca "íubirea lui Dumnezeu e cea mai mare fericire a omului ", "supremul sau bine " care izvoraste "nu din frica unor chinuri, nici de dragul altor lucruri, ca placerile, faima, …ci numai pentru ca il cunoaste pe Dumnezeu". Aratandu-se intr-un mod clar in ce consta diferenta dintre sacrul transcendent si sacrul transcendental, autorul reia problema celor trei moduri de cunoastere (catafatica, apofatica si teognozia) ajungand la cunoasterea lui Dumnezeu din imprejurarile cotidiene, ca "cea mai armonioasa imbinare a modurilor distincte a cunoasterii lui Dumnezeu", si propunandune concluzia ca "intregul demers reveleaza faptul ca cele trei trepte ale cunoasterii dau seama asupra a trei structuri a experientei religioase, care se contureaza in planul mai larg al unei morfologii a spatiului median". Tot in aceasta prima parte, Sandu Frunza ne face cunoscute si cele doua paradigme fundamentale ce pot fi indentificate in iudaism – Eu-Tu – si crestinism – Eu-Tu-El – .

Partea a doua trateaza "omul cu vocatia Torei" plecand de la un text din Zorah II, 99 a-b: "Tora este ca o iubita frumoasa si bine facuta, care se ascunde intr-o incapere tainica in palatul ei ", si care "nu se dezvaluie decat celui care o iubeste". Partea a doua se constituie ca o concisa incursiune in probleme fundamentale de iudaistica plecand de la instituirea monoteismului, respingerea idolatriei, destinul mesianic si ajungandu-se prin omul ca suflet al lumii, teofania Arborelui Sefirotic, Shekina si exilul , la o suita de probleme depre interpretarea Torei, la relatia dintre Iudaism si mistica, Lumina si mediere.

Partea a treia e dedicata omului cu "vocatia paradisiaca", a aceluia care se suie "sus la Tatal impreuna cu El , parasind pamantul si cele ale pamantului…Caci fara Cuvantul, e cu neputinta a ajunge la Tatal Cuvantului" – Sf .Maxim Marturisitorul, *Filocalia,II* – in care remarcam in primul rand capitolul III si VI, capitole cheie care ne vorbesc despre ontologia darului ca ontologie a iubirii, si iubirea ca experienta religioasa limita.

Partea finala a cartii e intitulata *Transcendere si Transcendenta* in care sunt puse problemele Dumnezeului incognoscibil , al spatiului median al experientei religioase si problema reprezentarii. Voi incheia aceasta prezentare cu cuvintele cu care autorul insusi incheie acest volum: "Dincolo de orice speculatie, experienta Dumnezeului incognoscibil ne invata ca omul devine o fiinta vulnerabila daca nu respecta o lege esentiala a

Bogdan S. Pecican

student, Faculty of History and Philosophy, Babes-Bolyai University, Cluj, Romania

epectazei: atat cat se adanceste in lume trebuie sa se adanceasca si in trascendenta. Atat cat se adanceste in exterior, atat trebuie sa parcurga si spre interior. Ca fiinta religioasa, el nu-si poate gasi echilibrul decat daca face in efortul spre indumnezeire tot atatia pasi cati face spre a raspunde nevoilor umanitatii sale de fiinta ce-si cauta fericirea in lume".

Bogdan S. Pecican

Publilius Syrus, *Maxime*

trad. Camil Muresanu, Cluj-Napoca, Ed. Cartimpex, 2002, 104 pp.

Tezaurul cultural al antichitatii latine s-a bucurat, indeobste, la noi, de o buna receptie, concretizata intr-un sustinut travaliu de traducere si exegeza, in masura sa puna la dispozitia publicului majoritatea contributiilor sale de anvergura din cele mai varii compartimente ale cunoasterii si artei, de la Vergiliu, Horatiu si Ovidiu la Plaut si Terentiu, de la Seneca la Epictet si Marc Aureliu, de la Titus Livius si Tacit la Cicero si Quintillian.

Or, iata ca, desi plasandu-se in prelungirea aceluiasi demers recuperator, una dintre cele mai recente initiative publicistice ale editurii clujene Cartimpex evolueaza pe o linie de conduita mai putin previzibila: bunaoara, ni se propune sa abandonam pentru o vreme batatorita „cale regala" si sa vizitam antichitatea romana pe usa din dos. Volumul care materializeaza aceasta invitatie